

(Brez)mejno glasbeno ustvarjanje: primeri ustvarjalnih glasbenih dejavnosti v času pouka na daljavo

Sanja Poljšak Pesan

OŠ Pod goro Slovenske Konjice,
Šolska ul. 3, 3210 Slovenske Konjice

sanja.poljsak@gmail.com

(Un)limited Musical Creativity: Examples of Creative Musical Activities during Learning Distance

Izvleček

V prispevku so predstavljeni konkretni primeri dela na daljavo pri pouku glasbene umetnosti v osnovni šoli, pri katerih je v ospredje postavljeno glasbeno ustvarjanje. Vsak primer vsebuje podroben opis celotnega pedagoškega procesa od ideje prek avtoričinega ustvarjanja in poustvarjanja kot primera in navdiha za učence, pa do končnih ustvarjalnih izdelkov učencev in povratne informacije učencem. Vsi primeri vsebujejo opis pripomočkov in orodij, potrebnih za izvedbo, kot tudi načine uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije. Primeri so podprti s fotografijami in videoposnetki avtoričinega ustvarjanja, kot tudi z nekaterimi najizvirnejšimi izdelki učencev.

Ključne besede: glasbena umetnost, osnovna šola, pouk na daljavo, glasbeno ustvarjanje.

Abstract

The article presents concrete examples of distance music lessons in primary school, focusing on musical creativity. Each example contains a detailed description of the entire pedagogical process – from the idea, through the author's creative and re-creative work as an example and inspiration for the pupils, to the pupils' creative end products and the giving of feedback to the pupils. All examples contain a description of the aids and tools needed for implementation, as well as the ways of using ICT. The examples are substantiated with photographs and videos of the author's creative work and with some of the pupils' most original products.

Keywords: art of music, primary school, distance lessons, musical creativity.

Proces učenja ali pridobivanja znanja je pri otroku odvisen od prepleta socialnih odnosov, psiholoških dejavnikov ter ožjega in širšega družbenega okolja. Vsi ti vidiki učenja so se obrnili na glavo, ko smo v mesecu marcu tako učitelji kot učenci morali ostati doma. Oboji smo se prvič znašli v položaju, ko so postali vsi do sedaj nam znani in ustaljeni načini in metode dela neizvedljivi. Nove okoliščine so nas prisilile k hitremu odzivu in prilagoditvi na razmere. Nekateri so v tem videli prepreke, drugi priložnosti. Sama sem v tem videla izjemno priložnost za tiste plati mojega dela, ki sem jih ves čas zanemarjala.

Ko sem pred leti prvič stopila pred učence na osnovni šoli, me je neki deček očitajoče vprašal: »Učiteljica, zakaj pri likovni vedno rišemo, slikamo, barvamo, ustvarjamo? Pri glasbi pa se moramo učiti toliko podatkov, zgodovine ... Zakaj glasba ni tako kot likovna?« To vprašanje me spremlja vsak dan mojega dela na šoli. A čeprav se zavedam, da premorem dovolj glasbenega znanja, idej in izkušenj, ki bi jih lahko posredovala mladim, večino časa še vedno ostajam v varnem zavetju učbenika, delovnega zvezka, učnih listov, posnetkov na Youtubeu, predstavitev Power Point. Vedno znova najdem opravičila in izgovore: premalo časa, preobsežna učna snov, slabi pogoji za delo, nezainteresiranost otrok ipd.

Karantena je bila priložnost, ki sem jo nevede želela in čakala. Z njo so prišle do izraza tiste lastnosti, ki jih učitelji pri svojem delu najbolj potrebujemo: iznajdljivost, sposobnost prilagajanja in improvizacije. V pomoč so mi bile tudi izkušnje s področja nepedagoškega glasbenega ustvarjanja in udejstvovanja – sem učiteljica petja, zborovodkinja, avtorica glasbe in pevka v različnih glasbenih zasedbah. Vse te izkušnje so mi prišle še kako prav.

Ko so se razmere v Sloveniji in po svetu začele zaostroovati in smo videli, da se lahko kmalu zgodi, da bomo ostali doma, se je vodstvo naše šole izredno dobro in hitro odzvalo na novo realnost. V kolektivu smo se vseskozi tehnično in moralno medsebojno podpirali in si izmenjavali izkušnje.

Šolski računalničar je vsem učencem od 5. do 9. razreda ustvaril šolske e-naslove in gesla za dostop. V svojem službenem poštnem nabiralniku (Google računu) sem si v stikih ustvarila skupine po razredih (5.a, 5.b itd.), tako da sem ročno vnesla vse kontaktne naslove učencev posameznega razreda in si s tem olaj-

šala komunikacijo s celotnimi razredi. Prek elektronske pošte sem jim v glavnem pošiljala začetna navodila in napotke, dokler se niso navadili in usvojili dela s spletnimi učilnicami.

Nato sem si še isti dan ustvarila prvo Google spletno učilnico. Zanj sem potrebovala nekaj ur, potem pa je steklo in sem za oblikovanje zadnje spletne učilnice potrebovala le nekaj minut. Potem se je vodstvo šole odločilo, da bomo prešli na Xooltime spletne učilnice (e-Asistent), zato sem vse učilnice ustvarila na novo in vso vsebino prenesla v te. Moje začetno »navodilo« na oglasni deski je bilo za vse učence in razrede enako: »Dragi učenci! Upam, da ste zdravi in kar se da mirno preživljate te čudne čase. Polepšajte si jih z glasbo – pojte, plešite, poslušajte glasbo, skratka, uživajte v njeni lepoti!«

V spletne učilnice nisem nalagala navodil za obravnavo učne snovi, saj sem si obljubila, da bom ta čas dela na daljavo izkoristila izključno za glasbeno ustvarjanje.

V spletne učilnice nisem nalagala navodil za obravnavo učne snovi, saj sem si obljubila, da bom ta čas dela na daljavo izkoristila izključno za glasbeno ustvarjanje. Vanje sem naložila primere različnih možnosti za ustvarjanje, učenci pa so si glede na sposobnosti in interese izbrali dve ali tri. Svoje ustvarjanje so fotografirali ali posneli in mi gradivo posredovali – bodisi po elektronski pošti ali pa v Google Drive mapo svojega razreda, če je bila datoteka prevelika za pošiljanje.

V času epidemije so številne kulturne ustanove odprle svoja virtualna vrata in nam omogočile brezplačne ogledе vsebin. Na voljo so nam bile številne operne predstave največjih opernih hiš po svetu, lutkovne predstave, muzikali, dokumentarne oddaje o glasbi itd. Med vsemi temi sem izbrala najzanimivejše in najbolj poučne ter glede na primernost vsebin povezave do spletnih mest prilepila v spletne učilnice.

Delo z računalnikom, uporaba spletnih orodij, glasbenih programov in aplikacij mi niso tuji. Z uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije načeloma nisem imela težav. Če pa se je kje zataknilo, sem poskušala odgovor poiskati na spletu ali pa sem za pomoč prosila kolega računalničarja.

Zoja Zorc – ropotulja

Zoja Zorc – bobenček

Sem mama štirih otrok – dveh osnovnošolcev, enega dijaka in enega študenta glasbe –, tako da sem imela tehnično pomoč (in inspiracijo) ves čas na doseg roke. Hkrati pa sem na okoliščine dela od doma lahko pogledala tudi z zornega kota mame, ne samo učiteljice. Dopoldnevi so v času pouka na daljavo pri nas izgledali kot vojna fronta – bitka za edini prenosnik s kamero, za (omejen) prenos podatkov ipd. Ko sem videla, kako obremenjeni in pod pritiskom so bili na trenutke moji otroci, me je to spodbudilo k razmišljanju o tem, da je glasba v šoli le še eden od

množice drugih predmetov, s katerimi se učenci vsak dan borijo. Zato sem si želela, da glasbena umetnost ne bi bila še ena skrb in obremenitev več, temveč sem jim želela na vsak način polepsati dneve in kar se da olajšati delo na daljavo. Zato sem učne načrte, učbenike in delovne zvezke pospravila v predal, otroke in sebe pa spodbudila k brezmejnemu ustvarjanju.

Lovro Hitrec – Lego violina

Tako so nastali moji videi o izdelavi preprostih otroških glasbil. Ideje sem našla na Youtubu, ko sem iskala primerne posnetke/naloge za učence. Še tako zanimiva naloga je še vedno samo naloga. Zato sem »poučevanju« želela dodati osebno noto in navezati stik z učenci tako, da sem sama izdelala preprosta glasbila iz materialov, ki sem jih našla doma, postopek posnela in ga poslala učencem. Vedela sem, da tako kot jaz pogrešam njih, tudi učenci pogrešajo osebni stik z nami učitelji. Moj temeljni namen je bil otroke s posnetki razveseliti in jih presenetiti. Izdelava glasbila ni bila obvezna naloga, temveč bolj izziv. Menim, da je bil ravno to razlog, da so se nanj učenci množično odzvali.

Izdelava preprostih otroških glasbil

- Na Youtubu sem poiskala posnetke izdelave preprostih otroških glasbil z uporabo iskalnih pojmov, kot so »*simple kids musical instruments*«, »*how to make simple musical instruments for kids*«, »*simple musical instruments*« ipd.
- Med posnetki sem izbrala preprosta glasbila, ki jih je mogoče izdelati iz materialov, ki jih imamo vsi doma,
- Po hiši sem poiskala različne materiale, potrebne za izdelavo glasbila.
- Pripravila sem si material in z mobilnim telefonom (nižji cenovni razred < 200 evrov) posnela postopek izdelave.

Gašper Kalar – kitara

- Posnetek je nastal v enem kosu, z vmesnimi pavzami.
- Posnetek sem prenesla na računalnik, ga naložila na svoj Youtube kanal, povezavo do posnetka pa odprla za javnost.
- Nato sem na oglasni deski spletne učilnice (Xooltime) objavila povezavo do posnetka.
- Učence sem spodbudila k ustvarjanju glasbil iz najrazličnejših materialov, ki jih najdejo doma, pri ocenjevanju teh pa ni bila pomembna estetska vrednost glasbila, temveč izvirnost in uporabnost.
- Otroci so morali izdelati glasbilo in nanj zaigrati (lahko tudi ob petju znane skladbice).
- Svoje ustvarjanje so učenci posneli (avdio ali video), posnetek pa mi posredovali prek Google Driva ali Wetransferja (prvi dan dela na daljavo sem izdelala video in foto vodič »Kako poslati video« ter ga poslala vsem učencem).
- Nalogo sem ocenila in učencu poslala oceno kot odgovor po elektronski pošti.

Čeprav je bil moj video o izdelavi preprostih otroških glasbil namenjen predvsem učencem nižje stopnje, se je na nalogo odzvalo veliko učencev višjih razredov,

Nejc Podergajs – tamburin in ropotulji

ki jih je naloga navdušila in so se želeli tudi sami preizkusiti v ustvarjanju glasbila (gl. posnetke in slike).

»Karantena rap«

V naši hiši nikoli ne manjka muziciranja. Vsi smo namreč tako ali drugače povezani z glasbo. Moji štirje otroci doma, pa tudi učenci petja ob popoldnevih, skrbijo, da ostajam v koraku s časom in trenutnimi glasbenimi tokovi. Tudi kot pevka v zabavnem ansamblu sem primorana slediti glasbenim trendom in temu, kar je trenutno »in«.

Čeprav se mi je v času karantene na trenutke zdelo, da laže obvladam 450 otrok v šoli kot svoje štiri doma, pa so bili tudi trenutki, polni smeha, norčij, petja, muziciranja. In v teh sem našla navdih za svoje ustvarjanje.

Po pozitivnih odzivih vodstva naše šole, učencev, staršev in učiteljev na moje prve posnetke, sem razmišljala, kaj bi še lahko ustvarila za svoje »šolske« otroke, kako bi iz teh resnih razmer izcimila nekaj pozitivnega, hudomušnega, da bodo vsaj za trenutek pozabili na skrbi in se nasmejali svoji učiteljici. Kdo pa se ne norčuje rad iz svoje učiteljice? In tako se mi je porodila ideja o besedilu, ki bi se na prijazen način pošalil na račun trenutnih okoliščin. Najprej je nastal en verz, pa drugi. Naslednjega je dodal sin, tretjega mož ... In nastal je *Karantena rap*.

Skozi ves proces ustvarjanja me je vodila misel, ki je moj moto tudi v razredu – predvsem pri delu s pevci: »Ne govori, ne razlagaj – *zapoj, pokaži*.« Ne da bi temeljito razmislila o »posledicah«, sem že brskala po hiši ter po omarah in predalih iskala kapo, debele zlate ogrlice, očala in vse potrebne rekvizite za snemanje. Vse se je dogajalo zelo hitro, spontano, brez načrtovanja ali posebnih priprav. Improvizacija na vrhuncu.

Na Youtubu sem iskala glasbeno podlago za svoj rap, in sin me je spomnil na kultni rap Snoop Dogga z naslovom Still Dre. To seveda ni edina instrumentalna podlaga, ki mi je bila na voljo. Na Youtubu je takih posnetkov na tisoče, le prave iskalne pojme moraš vnesti v brskalnik: »rap instrumental«, »rap backing track«, »Hip-hop instrumental«, »Hip-hop backing track«, »freestyle rap«...

Neža Furman – ropotuljica

Glasbeno podlago, ki sem jo izbrala, sem prenesla na svoj telefon, potem ko sem Youtube video kar na spletu pretvorila v posnetek mp3 (*youtube to mp3 converter free online*). Vzela sem sinov prenosni zvočnik, ga prek Bluetootha povezala s svojim telefonom in tako predvajala glasbo pred hišo, kjer smo posneli video.

Ker je bilo besedila kar precej in nisem imela prehodnih izkušenj z repanjem, sem enega od sinov prosila, da mi je med snemanjem na tablici prikazoval besedilo – pri tem so bila očala s temnimi stekli ključnega pomena. Drugi sin je s svojim telefonom vse skupaj posnel. Lahko si predstavljate, koliko smeha je bilo, preden nam je uspelo posneti skladbo do konca.

Posnetek sem nato s telefona prenesla na svoj računalnik in ga s programom Windows Movie Maker

Ilena Vodovnik – ropotulja

opremila z napisi. Montiranje ni bilo potrebno, saj smo skladbo posneli v enem kadru – torej brez prekinitev od začetka do konca. Video sem nato naložila na svoj Youtube kanal, omogočila javni dostop, povezavo pa poslala učencem prek oglasne deske v spletnih učilnicah Xooltime. Potem pa čakala na prve odzive ...

V prvih štiriindvajsetih urah si je posnetek mojega rapa ogledalo več kot 3500 ljudi. Odzivi učencev so bili izjemni – večina se jih je odzvala s pohvalami in pozitivnimi komentarji, najpogumnejši pa so sprejeli izziv in ustvarili svoje rap različice.

Med kolegi učitelji sem večkrat naletela na pripombo, da oni tega ne bi zmogli, saj da se neradi tako izpostavljajo kot jaz. Razumem kolege. Vendar tu ni šlo zame. Ko sem ustvarjala vse svoje videe, sem imela v mislih samo to, kako otrokom polepšati ta čas in jih spodbuditi k ustvarjanju. Tudi tiste, ki se neradi izpostavljajo in so osamljeni že v polnem razredu sošolcev. Kako jim je šele sedaj, ko so jim odvzete vse socialne interakcije.

Blaž Gorjup – bobenček

Otrokom sem želela pokazati, da niso sami. Da smo vsi lahko umetniki, čisto vsi smo ustvarjalni in da (glasbena) ustvarjalnost ne pozna meja.

Naj se sliši še tako banalno, a s tem ko sem se izpostavila, tako napravljena in našemljena, sem otrokom v prvi vrsti dala vedeti, da ti ni treba biti super model z umetnim telesom in perfektnim (studijsko obdelanim) glasom, da lahko ustvarjaš glasbo. Ne potrebuješ drage glasbene opreme in posebnih računalniških programov. Le veselje do glasbe in trenutek navdiha. In to preprostost in iskrenost so otroci prepoznali in cenili. In posnemali.

Kulturni dan na daljavo

Ravno v tednu, ko se je začel pouk na daljavo, bi s tretjo triado morali obiskati koncert v Cankarjevem domu. Kot vodja kulturnega dne sem morala poiskati alternativo za izvedbo dneva dejavnosti. Porodila se mi je ideja o virtualnem koncertu.

Vsem učencem od 5. do 9. razreda sem poslala sporočilo/vabilo za sodelovanje na koncertu z glasbe-

no točko. Sodeloval je lahko prav vsak, ki je pripravil bodisi pevski, plesni ali instrumentalni nastop. Na moje presenečenje so se odzvali tudi učenci, ki sicer ne obiskujejo glasbenih šol.

Virtualni koncert Učenci za učence

- Učencem sem prek oglasne deske v spletni učilnici poslala obvestilo o kulturnem dnevu in povabilo za sodelovanje z glasbeno točko.
- Z nastopajočimi smo imeli dan prej generalko prek Zoom konference, da smo se pripravili in odpravili morebitne tehnične ovire/težave.
- Sestavila sem koncertni bonton in koncertni list ter ju poslala učencem.

Tjan Kranjčec Gošnjak – ropotulja

- Izvedli smo tri koncerte prek Zoom konferenc (posebej za 7., 8. in 9. razred).
- Namesto z aplavzom so sošolci nastopajoče nagradili s prijaznimi komplimenti v klepetu ali z ikono za aplavz.
- Po koncertu so otroci v spletno učilnico prejeli učni list z nalogami in vprašanji, ki so se nanašala na koncertni bonton, koncertni list in seveda na same glasbene nastope.

Kljub temu da spletne konference ne omogočajo glasbene izkušnje, ki jo daje nastop v živo, je bil virtualni koncert posrečena alternativa, na katero so se učenci izredno pozitivno odzvali. Koncertov so se kot poslušalci udeležili čisto vsi učenci, tudi nekateri učitelji in celo ravnateljica. Nastopajoči so za udeležbo/nastop dobili oceno.

Otrokom sem želela pokazati, da niso sami. Da smo vsi lahko umetniki, čisto vsi smo ustvarjalni in da (glasbena) ustvarjalnost ne pozna meja.

Sklep

»Glasba iz duše odpravi umazanijo vsakdanjega življenja.« (Berthold Auerbach, nemški pesnik in literat, 1812–1882)

Medtem ko nastajajo zadnje vrstice tega članka, se nam že obeta novi val šolanja na daljavo. Tokrat smo nanj bolj in bolje pripravljeni. V pomoč nam bodo

izkušnje preteklega pomladi. Strokovnjaki s področja glasbenega šolstva so s pomočjo glasbenih pedagogov vzpostavili obsežno mrežo uporabne strokovne literature, seminarjev, tehnične podpore, spodbude ipd. Pomemben del te mreže so predvsem primeri dobre prakse dela na daljavo. Tako kot sama najdem navdih in ideje v delu drugih strokovnjakov, glasbenih učiteljev, glasbenikov in drugih umetnikov, si želim, da bo tudi naše ustvarjanje navdih in pomoč ostalim.

Ne glede na vse pa na tovrstne okoliščine ne moremo biti nikoli popolnoma pripravljeni – ne mi in ne učenci. S poslušom zase in za soljudi, zlasti pa za učence, bo delo lažje in prijetnejše za vse. Moj najpomembnejši cilj, ki me je vodil skozi ves proces pedagoškega dela na daljavo do sedaj in me bo tudi v prihodnje, je navdušiti otroke za ustvarjanje. In ta je bil v celoti dosežen. S svojimi izdelki so me presenetili in navdušili in – kar je najpomembnejše – za trenutek pozabili na osamljenost, tegobe in težave tega ponorelega sveta ter se počutili pomembne in povezane. Ali ni to največ, kar lahko damo svojim učencem?

Tilen Trontelj – didgeridoo

Viri

- Bejat Krajnc, V. (2019). *Medpredmetna povezava GUM in GOS*. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=NO9qB0ueTyA>.
- Kovačić, O. (2019). *(Freestyle) Karantena D rap*. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=958TS6BXYz0>.
- Poljšak Pesan, S. (2019). *Izdelava preprostih otroških glasbil*. Dostopno na: https://www.youtube.com/watch?v=kAg2x_bFNNE; <https://www.youtube.com/watch?v=22Llj9PceE4>; <https://www.youtube.com/watch?v=N5sscl-x6z4>.
- Poljšak Pesan, S. (2019). *Karantena rap*. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=A9qY0Ezm3ZQ>.
- Riemer, A. in Riemer, T. (2019). *Boben in ropotulja*. Dostopno na: https://www.youtube.com/watch?v=2byJn-yZF18&feature=emb_logo.